

پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان

بیانیه سیاست‌های

انجمن جهانی سردبیران پزشکی

نسخه‌ی فارسی

WAME Policy Statement

آخرین ویرایش: اکتبر ۲۰۰۷

انجمن جهانی سردبیران پزشکی

تهیه و ترجمه: دکتر رضائینی

۱۳۸۷

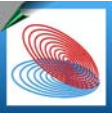
نسخه‌ی فارسی «**WAME Policy Statement**»¹ در پژوهشکده‌ی مهندسی و علوم پزشکی

جانبازان تهیه و ترجمه شده‌است و براساس توصیه‌های انجمن جهانی سردبیران پزشکی، کسانی که از این متن

استفاده می‌کنند حتماً باید به آن ارجاع دهند. نسخه‌ی اصلی این متن در سایت اینترنتی

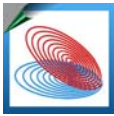
<http://www.wame.org> قابل دستیابی می‌باشد.

¹ World Association of Medical Editors (WAME)

بیانیه‌ی سیاست‌ها

- تعریف مجله‌ی داوری شده
- نویسندگی
- ثبت کارآزمایی‌های بالینی
- نویسندگی پشت پرده، در ازای پول، توسط شرکت‌های اقتصادی راه‌اندازی می‌شوند
- فاکتور نفوذ (Impact Factor)
- دخالت‌های سیاسی در تصمیم‌گیری‌ها
- مسئولیت سردبیران پزشکی
- نقش مجلات در چالش ناشی از علاقه‌مندی مربوط به تأمین هزینه‌های پژوهشی
- دسترسی رایگان به مجلات برای کشورهای فقیر
- ارتباط بین سردبیر و صاحب امتیاز نشریات پزشکی

تعریف مجله‌ی داوری شده

مجله‌ای که به‌طور مداوم، نظرات و پیشنهادات خبرگان و داورانی را که جزء پرسنل تحریریه نیستند، در مورد مقالات دریافتی می‌گیرد، در این زمره قرار می‌گیرد. داوری مقالات به این دلیل ایجاد شده‌است که صحت، شفافیت و کامل بودن مقاله‌های دریافتی را توسعه و بهبود بخشد و به سردبیر در انتخاب مقاله‌های برای انتشار آنان، کمک کند. هیچگاه از یک داوری نباید انتظار داشت که کیفیت مقاله را تضمین نماید و خطاهای علمی را به‌طور قابل اعتمادی دریابد.

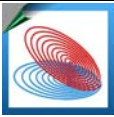
داورانی که برای مرور یک مقاله انتخاب می‌شوند باید در مورد موضوع مقاله یا روش پژوهش، و یا هر دو مورد کارشناس بوده و از دانش و تجربه‌ی کافی برخوردار باشند. نقدی که صرفاً به نحوه و شیوه‌ی نوشتار تمرکز و توجه نماید کافی نیست. یک داور باید به‌گونه‌ای انتخاب شود که قادر باشد مروری با کیفیت بالا انجام دهد و در این راستا بتواند محتوای مقاله را به‌شکلی عادلانه مرور و نقد نماید. سردبیر ممکن است در مقالات پژوهشی، علاوه بر داوری علمی، به دنبال نظرات یک داور آمار هم باشد.

داوران یک مقاله، سردبیر را از چگونگی ارتقاء و بهبود کیفیت مقاله، مطلع می‌کنند و نیز رتبه و اولویت آن را برای نشر مشخص می‌نمایند. سردبیر مجله، بر همین اساس و با یاری گرفتن از نظرات داوران، می‌تواند تصمیم‌گیری کند که یک مقاله را منتشر سازد و زمان آن را نیز تعیین نماید.

داوران اغلب بدون دریافت هیچ وجهی و به‌صورت رایگان به عنوان خدمتی در ازای تخصص خود، مقالات را مرور می‌کنند البته گاهی به ایشان حق‌الزحمه پرداخت هم می‌شود. سردبیر باید از هر گونه سوگیری و چالش ناشی از علاقه‌مندی، از جمله مسایل مالی مربوط به مقاله، در داوران جلوگیری نماید. اطلاعاتی از این دست، در هنگام بهره‌برداری از نظرات داوران و تصمیم‌گیری بر مبنای آن، مورد توجه و مد نظر سردبیر باشد. در کل باید گفت که نباید از داوری استفاده کرد که از نظر اقتصادی به نتایج حاصل از طرح و یا مقاله، علاقه‌مند است.

یک مجله برای این که به عنوان یک مجله‌ای که داوری شده شناخته شود، باید مقالات خود را اعم از پژوهشی و مرور مقالات توسط داورانی خارج از گروه تحریریه داوری نماید. در مورد تعداد داوران خارجی، آن چه که مرسوم است دو داور است ولی با حداقل آن یعنی یک داور خارجی هم می‌توان به شاخص‌های لازم دست یافت البته باید اذعان داشت که تعداد داوران به نوع مقاله و محتوای آن نیز بستگی دارد یعنی به ضرورت ممکن است به بیش از دو داور خارجی هم نیاز باشد.

مقاله‌ای که در حوزه‌ی فعالیت و جزء موضوعات مورد نظر مجله نیست، نباید برای داوران خارجی ارسال شود چرا که این روند موجب اتلاف زمان نویسنده می‌شود و او می‌تواند در این فاصله مقاله‌ی خود را به مجله‌ی دیگری ارائه نماید.

مجله باید در راهنمای نویسندگان مشخص کند که چه نوع مقالاتی را داوری می‌نماید و هر مقاله حداقل توسط چند داور مرور و بررسی می‌شود. سردبیر مجله به صورت متناوب باید آماری را از روند داوری مقالات منتشر کند که گویای فرآیند داور مقالات در مجله باشد. این آمار می‌تواند به مواردی چون؛ تعداد مقالات ارائه شده، میزان پذیرش، متوسط زمان صرف شده از هنگام ارائه مقاله تا وقتی که نامه‌ی پذیرش یا عدم پذیرش صادر می‌شود، زمان انتشار اشاره داشته‌باشد.

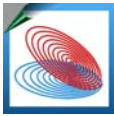
نویسندگی

رعایت اصول نویسندگی، اعتبار و مسئولیت محتوای یک مقاله‌ی منتشر شده را به‌طور واضح نمایان می‌سازد. باید به این نکته توجه داشت که هیچ‌گاه نمی‌توان اعتبار و مسئولیت را از یکدیگر جدا نمود. معیارهای نویسندگی در تمامی تولیدات پژوهشی و انتشار آن‌ها تسری می‌یابد. معیارها و ضوابط نویسندگی در هر مجله باید به‌طور شفاف تنظیم شده و در اختیار همگان قرارگیرد.

معیارهای نویسندگی. هر فردی که در طرح پژوهشی که منجر به تولید مقاله شده مشارکت نموده‌است، می‌تواند یکی از اعضای گروه نویسندگان مقاله باشد. این مشارکت می‌تواند در شکل‌گیری ایده یا سؤال پژوهش، طراحی، تحلیل آماری، تفسیر و نگارش متن مقاله باشد. جوانمردانه نیست اگر نامی از کسی که متن مقاله را نوشته‌است (نویسندگی به‌جای دیگران) برده نشود و عادلانه نیست اگر محقق‌ی نقش اساسی در اجرای طرح داشته‌است و نام وی حذف شود (به بخش «نویسندگی به‌جای دیگران، در ازای پول، توسط شرکت‌های اقتصادی راه‌اندازی می‌شوند» مراجعه شود).

کسی می‌تواند به عنوان نویسنده‌ی یک مقاله مطرح شود که مشارکت واقعی در طرح پژوهشی داشته‌باشد. انجام خدمات فنی، ترجمه‌ی متون، موردیابی یا پیدا کردن بیماران مورد نظر طرح پژوهشی، تأمین مواد مورد نیاز در طرح، تأمین هزینه‌ی طرح و یا تسهیل روند اجرای طرح به خودی خود برای قرارگرفتن در فهرست نویسندگان کافی نیست هر چند که نام آن‌ها باید در تقدیر و تشکر ذکر شود. قراردادن نام افراد به عنوان نویسنده‌ی مقاله به صرف این که جزء مدیران و تصمیم‌گیرندگان و یا از دوستان هستند، کار جوانمردانه‌ای نیست.

بسیاری از مجلات نام همکاران طرح را نیز به همراه مقاله منتشر می‌سازند، این‌ها افرادی هستند که میزان مشارکت و همکاری آن‌ها شرایط لازم را برای این که جزء نویسندگان مقاله محسوب شوند، نداشته‌است. در این موارد، نوع و میزان همکاری آن‌ها، طی جمله‌ای در مقابل نام ایشان ذکر می‌گردد. این کار مورد تأیید انجمن می‌باشد و از آن دفاع می‌کند.

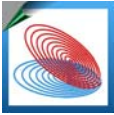
یک نویسنده باید تضمین کننده و مسئول تمام بخش‌های یک مقاله‌ی حاصل از طرح پژوهشی به صورت یک‌جا باشد. اغلب این نقش را نویسنده‌ی پاسخگو که مقاله را به مجله ارائه نموده‌است و نظرات داوران را دریافت می‌نماید برعهده می‌گیرد ولی هیچ منعی برای پذیرش این مسئولیت از سوی دیگر نویسندگان نیست یعنی نویسنده‌ی پاسخگو و نویسنده‌ی مسئول می‌توانند یک یا دو نفر باشند. با این همه، تمام نویسندگان باید متن نهایی مقاله را پذیرفته و تأیید کرده‌باشند.

آگاهی همه‌ی نویسندگان از بخش‌های مختلف یک طرح پژوهشی و یا یک مقاله بسیار مرجح است لکن در پژوهش‌های نوین و پیشرفته این وضعیت به دلیل همکاری گروهی بین افراد و تخصص‌های گوناگون ممکن و میسر نیست. بنابراین هر نویسنده‌ای می‌تواند در مورد یک بخش خاص اظهار نظر کند و مسئولیت آن را بپذیرد با این وجود لازم است که یک نویسنده‌ی مسئول در مقاله مشخص شود.

همه‌ی نویسندگان مقاله باید سیاست‌های مجله را در مقوله‌ی چالش‌های ناشی از علاقه‌مندی، بپذیرد.

تعداد نویسندگان. سردبیر نباید براساس سلايق فردی تعداد نویسندگان یک مقاله را محدود نماید زیرا در گروهی از طرح‌ها و پژوهش‌ها، تعدد نویسندگان قابل پذیرش و توجیه‌پذیر می‌باشد؛ برای مثال طرح‌های چند مرکزی و یا طرح‌های کارآزمایی بالینی اتفاقی را می‌توان نام برد. در این موارد می‌توان گروهی از افراد را با ذکر عنوان ایشان فهرست نمود و تذکری را قید نمود، مبنی بر این که این افراد، مقاله را از طرف کلیه‌ی همکاران طرح تهیه نموده‌اند و نام همکاران و مسئولیت آنان را در ضمیمه‌ی مقاله درج کرد. حالت دیگر این است که نام یک گروه را که شامل همه‌ی نویسندگان است به عنوان نویسنده ثبت کرد، همانند وقتی که تنها یک نویسنده مقاله را ارائه کرده‌است. به هر شکل کسانی که به عنوان نویسنده‌ی یک مقاله مطرح می‌شوند باید خصوصیات لازم را داشته‌باشند حتی اگر نام آن‌ها جزء گروه به عنوان نویسندگان باشد. اگر از نظر سردبیر تعداد نویسندگان یک مقاله با در نظر داشتن نوع پژوهش و نوع مقاله، بیش از حد قابل قبول می‌باشد، لازم است که نقش هر یک از نویسندگان را از آن‌ها بخواهد و با بررسی آن‌ها می‌تواند برای انتشار مقاله شرط بگذارد که هر یک از افراد که شاخصه‌های لازم برای جای‌گیری در فهرست نویسندگان را ندارند، از فهرست نویسندگان حذف شوند.

ترتیب نویسندگان. گروه نویسندگان باید تصمیم بگیرند که به چه ترتیب نام افراد در فهرست نویسندگان درج شود و هیچ‌کس نمی‌تواند در مورد نحوه‌ی مشارکت آنان در طرح و نگارش مقاله و نیز جایگاه ایشان در فهرست نویسندگان نظر دهد مگر خود آنان. معیارهای متعددی را می‌توان برای نظم بخشیدن به این موضوع مطرح نمود برای مثال میزان مشارکت در بخش‌های مختلف طرح و نگارش مقاله می‌تواند معیار مناسبی برای اولویت قرار گرفتن در فهرست نویسندگان باشد، در صورتی که افراد از این حیث، شرایط مساوی داشتند می‌توان اسامی را به ترتیب حروف الفبا درج نمود. خوانندگان

نباید به ترتیب قرارگرفتن افراد توجه نمایند یا بر مبنای آن نتیجه‌گیری نمایند مگر این که گروه نویسندگان توضیحی را در این باره ارائه نموده باشند. اگر نویسندگان مایل باشند که اطلاعاتی را درباره‌ی شیوه و علل ترتیب قرارگرفتن نویسندگان ارائه نمایند، سردبیر باید از این موضوع استقبال نموده و این اطلاعات را به همراه مقاله منتشر سازد.

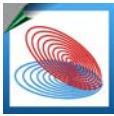
مجادله بین نویسندگان. اگر در مورد مقاله، اختلاف نظری بین نویسندگان وجود دارد، بهتر است این اختلاف به صورت محلی و قبل از این که مقاله برای مجله ارسال شود و تحت ارزیابی و داوری واقع شود، بین خود نویسندگان حل و فصل شود. با این همه ممکن است که سردبیر به صورت ناخواسته در این مجادلات و کشمکش‌ها دخیل شود. اگر در هر مرحله از داوری و بررسی مقاله، درخواستی مبنی بر ایجاد تغییر در ترتیب نویسندگان به سردبیر ارائه شود لازم است که همه‌ی نویسندگان این تغییر را پذیرفته و مورد تأیید ایشان باشد. درخواست تغییر و نیز تأییدیه همه‌ی نویسندگان باید به صورت مکتوب به سردبیر ارائه گردد.

ثبت کارآزمایی‌های بالینی

مداخلات و درمان‌های پزشکی باید بر مبنای بر پایه‌ی کارآزمایی‌های بالینی صورت پذیرند؛ چه این کارآزمایی‌ها منتشر شده یا نشده باشند. کارآزمایی‌هایی که نتایج آن‌ها منتشر نشده‌اند به شکلی بنیادین و اساسی با نتایج کارآزمایی‌هایی که منتشر شده‌اند تفاوت دارند. نتایج کارآزمایی‌هایی که منتشر نمی‌شوند، اغلب یافته‌های منفی دارند و یا اثربخشی را نشان نمی‌دهند و این وضعیت موجب می‌شود که قادر نباشند خواسته‌ها و علایق مؤسسه‌ای را که حمایت مالی نموده‌است، تأمین کند. به همین دلیل تکیه بر نتایج طرح‌هایی که نتایج آن‌ها انتشار یافته‌است می‌تواند سبب سوگیری شده و فعالیت‌های بالینی را از مسیر اثربخشی و امنیت بیماران خارج نماید.

ثبت نمودن کارآزمایی‌های بالینی در آغاز عملیات اجرایی آن‌ها در یک مرجع ثبت که به طور وسیعی قابل دستیابی باشد، این امکان را در اختیار صاحبان فرآیندها و کارشناسان خبره قرار می‌دهد که نتایج کارآزمایی‌های منتشر نشده را نیز در هنگام گردآوری دلایل و مدارک برای اثرات یک مداخله در اختیار داشته باشند و از آن‌ها بهره‌گیری کنند. وجود این اطلاعات در مراجع ثبت به سرعت کوششی را در افراد ایجاد می‌کند که ایشان به دنبال اهداف اصلی کارآزمایی که نتایج آن انتشار نیافته‌است بروند و همچنین در پی کشف دلایل منتشر نشدن آن باشند.

با توجه به دلایل ذکر شده انجمن جهانی سردبیران پزشکی، کوشش‌ها و فعالیت‌هایی را که کارآزمایی‌های بالینی را در ابتدای آغاز عملیات آن‌ها ثبت می‌نمایند، حمایت می‌کند. ثبت کارآزمایی باید فارغ از تمایلات خواسته یا ناخواسته‌ای باشد

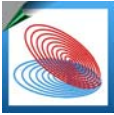
که به واسطه‌ی حامیان مالی و تأمین‌کنندگان هزینه پدید می‌آید و باید یک گستره‌ی نامحدود و فراگیر داشته‌باشد، زیرا زمانی ثبت فعالیت‌ها مفید است که دچار محدودیت نشود و همه‌ی آن‌ها ثبت شوند. در سوی دیگر محتوای مرجع ثبت و اطلاعات باید بدون هیچ محدودیتی در اختیار همگان قرارگیرد و امکان جستجوی پیشرفته در آن لحاظ شده‌باشد به‌گونه‌ای که هر فردی در هر نقطه از جهان قادر به بهره‌مندی از آن باشد.

پیش از این که کارآزمایی بالینی ثبت شود، موضوعات تجربی و عملی متعددی باید حل و فصل شوند. یک مرجع واحد و جهانی ثبت بسیار ایده‌آل است اما ایجاد مراکز منطقه‌ای در مدت کوتاه‌تری عملی می‌شوند زیرا کارآزمایی‌های بالینی در مراکز و مناطق متعددی در سرتاسر جهان طراحی و به اجرا در می‌آیند و ارگان یا مرکزی که به دنبال پیگیری یکپارچه و جهانی آن‌ها باشد، وجود ندارد. برای اطمینان از این که مراجع ثبت همگون عمل می‌کنند، این مراکز باید به دور از هر گونه چالش ناشی از علاقه‌ی به نتایج کارآزمایی‌ها عمل کنند.

سردبیران پزشکی باید با مشارکت در فعالیت‌هایی که هدف آن‌ها توسعه و پیشرفت اتفاق نظر عمومی در مورد اطلاعات ضروری برای ثبت محتوا، مسئولیت، دسترسی، قابلیت و توانایی جستجو و به کارگیری کارآزمایی‌ها است، این فعالیت‌ها را حمایت کنند. هنگامی که یک مرجع ثبت مناسب و دلخواه وجود دارد، سردبیران باید کارآزمایی‌هایی را که قبلاً منتشر نموده‌اند، در آن ثبت کنند. سردبیران مجلات کوچک که منابع محدودی نیز در اختیار دارند، با مشارکت در این فرآیند، از این که ثبت کارآزمایی‌ها در شرایط کنونی امکان پذیر است و در آن نقش دارند، اطمینان پیدا می‌کنند.

نویسندگی پشت‌پرده، در ازای پول، توسط شرکت‌های اقتصادی راه‌اندازی می‌شوند

یکپارچگی پژوهش‌های علمی که انتشار یافته‌اند نه تنها به اعتبار علمی آن بلکه به شرافت و راستگویی نویسندگان نیز بستگی دارد. سردبیران و خوانندگان یک مقاله باید از این که نویسندگان مقاله، فعالیت‌های انجام گرفته را عیناً شرح داده‌اند و مقاله بازتاب واقعی اموری است که صورت گرفته است، اطمینان داشته‌باشند. به عبارت دیگر سردبیر و خواننده‌ی مقاله نباید درگیر این موضوع شوند که نویسنده تحت تأثیر یک هدف از پیش تعیین شده قرار گرفته‌است و یا یک نویسنده‌ی حرفه‌ای مقالات پزشکی، او را راهنمایی نموده‌است. اگر یک مطلب علمی به جای آگاه‌سازی و آموزش خواننده از سیر اصلی خود خارج شود و خواننده را به سمت و سویی ویژه ببرد که مورد علاقه‌ی فرد یا گروهی خاص است، این مطلب علمی منحط و مخدوش است.

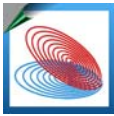

نویسندگی پشت‌پرده، زمانی رخ می‌دهد که فردی به شکلی اساسی در نگارش مقاله مشارکت داشته‌باشد و این موضوع در آن مقاله ذکر نشده‌باشد. انجمن جهانی سردبیران پزشکی، نویسندگی پشت‌پرده را غیر شرافتمندانه و غیر قابل پذیرش می‌داند. نویسندگی پشت‌پرده اغلب کاری است که از سوی شرکت‌ها و یا عوامل شرکت‌ها صورت می‌گیرد. این کار دارای تمایلات اقتصادی است و مشکلات را پیچیده‌تر می‌نماید. برای مثال ممکن است، یک نویسنده که در استخدام یک شرکت تجاری است، مقاله‌ای را تهیه کند و از یک نویسنده‌ی حرفه‌ای بخواهد آن را برای ارائه به مجله آماده کند و فقط نام خود آن را منتشر نماید. این نویسنده ممکن است برای این منظور یعنی انتشار مقاله‌ی نگارش شده، هزینه‌ای را دریافت دارد. حالت دیگر این است که یک پژوهشگر، در ازای پرداخت مبلغی از یک نویسنده‌ی حرفه‌ای بخواهد که مقاله را به جای او بنویسد و این موضوع را نیز در مقاله قید نکند و کاری را که خود انجام نداده‌است، به خودش نسبت دهد. کشف این موضوع برای سردبیران بسیار دشوار است ولی در صورت اطلاع، باید از انتشار این مقالات خودداری کنند.

نویسندگانی که مقاله را به مجله‌ای ارائه می‌کنند، مسئولیت اولیه را در قبال ذکر اسامی همکاران مقاله و شرح وظایف و فعالیت‌های آنان می‌پذیرند. نویسنده‌ی پاسخگو با فهرست نمودن همه‌ی همکاران مقاله من جمله کسانی که تنها در نگارش مقاله همکاری داشته‌اند و قید کردن جملاتی واضح درمورد وابستگی شخصی آنان و این که آیا هزینه‌ای برای این منظور پرداخت شده‌است، مانع از نویسندگی پشت‌پرده خواهد شد و همچنین به طور کامل مانع از تمایل به رقابت‌های بالقوه در این زمینه می‌شود.

مسئولیت نویسندگی پشت‌پرده بر عهده‌ی یک‌یک نویسندگان مقاله می‌باشد. بخش‌های دیگری، مانند شرکت‌ها می‌توانند آغازگر این فرآیند باشند در حالی که نویسنده به عنوان آخرین بخش از فرآیند به راحتی شناسایی می‌شود. شرکت‌های بازاریابی، شرکت‌های ارتباطی و شرکت‌های آموزش پزشکی که هزینه‌های داروها و یا تجهیزات پزشکی را برای اجرای طرح تأمین کرده‌اند، می‌توانند از جمله شرکت‌های آغازگر فرآیند نویسندگی پشت‌پرده باشند. این بخش‌ها هم همانند نویسندگان در قبال نویسندگی پشت‌پرده مسئول هستند که لازم است نقش خود را در اجرای طرح بیان نمایند.

به منظور پیشگیری از برخی از نویسندگی‌های پشت‌پرده، سردبیر باید اطلاعاتی واضح و شفاف را به نویسندگان ارائه نماید مبنی بر این که نویسندگان پزشکی باید افرادی باشند که اجازه‌ی همکاری در طرح را داشته‌اند و نقش و وظایف آنان در مقاله توضیح داده شود. وقتی سردبیری متوجه نویسندگی پشت‌پرده می‌شود، اقدامات وی باید متوجه نویسندگی ارائه کننده و همچنین بخش‌های تجاری همکار طرح شود. این اقدامات می‌تواند با یکی از حالات زیر به اجرا در آید؛

۱- تذکری را با ذکر نام نویسنده‌ی ارائه دهنده و نیز شرکت‌های همکار طرح، منتشر سازد مبنی بر این که این مقاله دارای یک نویسنده‌ی پشت رده است.

۲- با دریافتن اشتغال یا عضویت نویسنده در یک شرکت تجاری یا انستیتوی آکادمیک، نسبت به آگاه‌سازی آن‌ها در مورد عملکرد نویسنده، اقدام نماید.

۳- اگر از بخش‌های دولتی یا رسانه‌های عمومی با وی تماس گرفتند، نام افراد خاطی را فاش کند و در اختیار آنان قرار دهد.

۴- تجارب خود را با انجمن جهانی و یا در مجامع دیگر مطرح نماید.

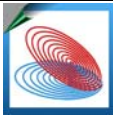
این کار موجب می‌شود که یک شفاف‌سازی در مورد نویسندگی پشت‌پرده ایجاد شود و از مبادرت کردن دیگران به این کار ممانعت به عمل آید.

فاکتور نفوذ

فاکتور نفوذ به طور وسیع مورد توجه نویسندگان و برنامه‌های دانشگاهی است زیرا با این فاکتور شخصیت و جایگاه مجله را می‌توان ارزیابی کرد و این فاکتور در مقالات و علم پزشکی حایز اهمیت است. فاکتور نفوذ تحت تأثیر عواملی است که همه‌ی آن‌ها مربوط به کیفیت مجله (ارجاع به خود، زمان انتشار و انواع مقالاتی که منتشر می‌شوند) نیست. پس می‌توان نتیجه گرفت که فاکتور نفوذ ورای بحث سردبیری و نویسندگی است. انجمن جهانی سردبیران پزشکی به فواید و اشکالات تئوریک ارزش‌گذاری بر فاکتور نفوذ اشاره می‌کند و بر همین اساس انجمن به اعضای خود، پیشنهادات و توصیه‌های زیر را ارائه می‌نماید؛

۱- پژوهش‌های بیش‌تری برای ارزیابی فاکتور نفوذ و دیگر معیارهای ارزیابی کیفیت مجله باید صورت‌گیرد. توصیه می‌شود که سردبیران عضو انجمن به سوال‌های پژوهشی مهم توجه نمایند و پژوهش‌ها را به این سو هدایت نمایند. انجمن توصیه می‌کند که از اتاق مجازی بحث و گفتگو راه‌اندازی و از آن برای ارتباطات و تنظیم برنامه‌ها استفاده شود.

۲- سردبیران مجلات باید به فاکتور نفوذ بیش از یک شاخص آماری توجه کنند و اندیکس‌های دیگری را نیز در نظر بگیرند. از جمله‌ی این اندیکس‌ها می‌توان به گردش مقالات، تعداد مقالات منتشر شده و توسعه‌ی ارجاعات اشاره داشت. این اطلاعات مجله باید به صورت متناوب و منظم به همراه مجله منتشر شود تا خوانندگان و نویسندگان در جریان قرار گیرند.

سردبیران در قبال آموزش خوانندگان، نویسندگان، مجریان و مدیران و در کل، جامعه‌ی علمی در مورد فاکتور نفوذ و همچنین معیارهای دیگر که نشان دهنده‌ی کیفیت مجله است، مسئولیت دارند.

دخالت‌های سیاسی در تصمیم‌گیری‌های سردبیر

تصمیم‌گیری در مورد نقد و بررسی و انتشار یک مقاله که به مجله‌ای ارائه شده است باید بر اساس خصوصیات خود مقاله و چگونگی ارتباط مقاله با اهداف مجله و خوانندگان باشد. از خصوصیات مهم مقاله می‌توان به مواردی از این قبیل اشاره کرد؛ اهمیت موضوع، اصالت پژوهش، قدرت علمی، شفافیت و کامل بودن نوشتارها و همچنین علاقه‌ی بالقوه به خوانندگان نیز اهمیت دارند. سردبیران باید بدانند که کدام مطالعات اخلاقی هستند و با انتشار کدام مقالات به خوانندگان و جامعه لطمه و آسیب می‌زنند.

تصمیم‌گیری سردبیر نباید تحت تأثیر کشوری که طرح در آن انجام شده است و یا ملیت، عقاید سیاسی، نژاد یا مذهب نویسنده واقع شود. تصمیم‌ها نباید بر اساس سیاست‌های دولتی یا آژانس‌هایی خارج از ساختار مجله صورت گیرند. سردبیر باید از این اصول همانند دیگر اصول سردبیری دفاع کند و به همکاران خود نیز این مهم را سفارش نماید.

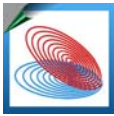
مسئولیت سردبیران پزشکی

جملات زیر توسط انجمن جهانی سردبیران پزشکی در یک جلسه در سال ۲۰۰۱ تدوین شد که پس از آن کمیته سیاست‌گذاری و در پی آن کمیته اجرایی آن را بازبینی و اصلاح نموده‌اند.

سردبیر باید:

۱- سردبیر باید به همه‌ی مخاطبین مجله احترام بگذارد، این احترام بدین صورت شکل می‌گیرد که :

- فرآیندهای مجله را واضح و شفاف نماید؛ پرسنل، اعضای هیئت تحریریه، تعداد داوران، متوسط زمان داوری، میزان پذیرش مقالات، اطلاعاتی هستند که باید در اختیار نویسندگان و مخاطبین مجله و نیز داوران آن قرار گیرد.
- سپاسگزاری از داورها در ازای فعالیت آن‌ها

• رازداری و حفظ اسرار انسان‌ها

۲- توسعه خود اصلاحی در علوم و شرکت در فعالیت‌هایی که پژوهش‌های عملی را توسعه می‌دهند؛

- انتشار اصلاحات، باز پس‌گیری نتایج و ادعاها و همچنین انتشار نقد مقالاتی که قبلاً منتشر شده‌اند،
- قبول مسئولیت توسعه‌ی سطح علمی پژوهش‌ها و نوشتارهای پزشکی.

۳- اطمینان از انصاف، شرافت و انسجام محتوای مقالات و نیز کاهش سوگیری با :

- مدیریت چالش ناشی از علاقه مندی
- حفظ اسرار اطلاعات
- تفکیک فعالیت‌های سردبیری مجله از فعالیت‌های بازرگانی و تجاری

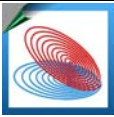
۴- افزایش کیفیت مجله با :

- قربات و نزدیکی به بهترین نقد و داوری، اخلاق در پژوهش، شیوه‌ی پژوهش
- برنامه‌هایی را راه اندازی کنند که کارآیی مجله را ارزیابی نماید.
- خود را در معرض ارزیابی بیرونی قرار دهد.

نقش مجلات در چالش ناشی از علاقه‌مندی مربوط به تأمین هزینه‌های پژوهشی

سازمان‌هایی که هزینه‌ی اجرای طرح‌های پژوهشی را پرداخت می‌کنند، اشتیاق فراوانی نسبت به نتایج آن‌ها از خود نشان می‌دهند. صنایع نیز نسبت به نتایج پژوهش‌هایی که بر روی محصولات آن‌ها انجام می‌گیرد، نگاهی سودجویانه دارند چرا که مقالات منتشر شده، می‌تواند بر روی سود آن‌ها مؤثر باشد. از دیگر تأمین‌کنندگان بودجه و هزینه می‌توان به دولت‌ها و سازمان‌ها اشاره داشت که تمایلات سیاسی و اقتصادی آن‌ها به نتایج پژوهش‌ها و مقالات سبب مشکلاتی می‌شود.

اگر سازمان تأمین‌کننده‌ی اعتبار و بودجه‌ی پژوهش به‌طور مستقیم در اجرای طرح همکاری داشته‌باشد، در موقعیتی قرار دارد که خواسته یا ناخواسته می‌تواند دچار سوگیری شده و نتایج را به سمت و سویی که مایل است هدایت

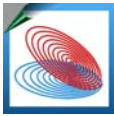

نماید. در صورتی که سازمان تأمین کننده اعتبارات، قبل از این که مراحل اجرای پژوهش کامل شود، آن را متوقف سازد و یا مانع از انتشار نتایج آن گردد، گزارش‌های علمی دچار سوگیری شده‌اند.

نویسندگان و سردبیران وظیفه دارند که گزارش‌ها و نتایج پژوهش‌ها را از گزند سوگیری‌های ناشی از علاقه‌مندی سازمان‌های تأمین کننده اعتبارات و بودجه‌ی طرح حفظ نمایند. این مسئولیت بهتر است با آشکارسازی حقایق در مورد حامی مالی طرح و مقاله، نقش آن‌ها در اجرای طرح پژوهشی، وابستگی همکاران طرح به این سازمان‌ها همراه شود.

سردبیران با اتخاذ سیاست‌های زیر می‌توانند به مسئولیت خود عمل نمایند:

۱. نویسندگان مقالات باید اطلاعات لازم را در مورد تأمین کننده بودجه و اعتبارات طرح پژوهشی در اختیار مجله قرار دهند و این اطلاعات به همراه مقاله منتشر گردد.
۲. سردبیر باید در بخش مواد و روش‌های مقاله بخشی را اضافه کند که در پیرامون نقش تأمین کنندگان بودجه‌ی طرح در اجرای آن توضیح دهد. برای مثال، ایده‌ی طرح، گردآوری داده‌ها، آنالیز نتایج، آماده‌سازی گزارش و تصمیم‌گیری برای نشر مقاله از جمله نقش‌هایی هستند که ممکن است یک سازمان یا مرجعی که هزینه‌های طرح را تأمین کرده‌است در اجرای آن نیز برعهده داشته‌باشد.
۳. نقش هر یک از نویسندگان در بخش‌های مختلف طرح و مقاله شرح داده‌شود.
۴. نویسندگان یک مقاله باید درباره‌ی وابستگی مالی و اقتصادی آن‌ها به سازمان یا مرجع تأمین کننده بودجه توضیح دهند. این اطلاعات باید در اختیار داوران قرارگیرد و به همراه مقاله منتشر شود.
۵. سردبیر باید توضیحی در مورد وابستگی مالی و اقتصادی هر یک از نویسندگان مقاله به خوانندگان ارائه نماید.
۶. نویسندگان باید این اطمینان را بدهند که هیچ‌یک از قرارهای بین آن‌ها و حامی مالی برای تغییر یا محدود نمودن نتایج وجود نداشته و منعی نیز برای انتشار آن در میان نبوده‌است.
۷. نویسنده باید این نکته را در مقاله قید کند که در طول اجرای طرح و نگارش مقاله، هیچ محدودیتی برای دسترسی به داده‌ها نداشته و کنترل کاملی بر روی داده‌های خام و داده‌های اولیه داشته‌است.
۸. نویسنده باید با بازبینی و مرور داده‌های خود توسط مجله موافقت کند تا در صورت نیاز این بررسی و مرور بدون هیچ محدودیتی صورت گیرد.

دسترسی رایگان به مجلات برای کشورهای فقیر

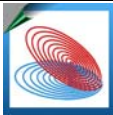
سازمان بهداشت جهانی اصرار و تأکید دارد که برخی از کشورهای فقیر قادر به تهیه‌ی مقالات علمی نیستند و این امر موجب محدودیت آن‌ها در دسترسی به این منابع می‌شود. سردبیران پزشکی در راستای سیاست توسعه و گسترش دانش به این خواسته‌ی سازمان بهداشت جهانی پاسخ مثبت داده و بر مبنای فهرستی که این سازمان تهیه نموده‌است این دسترسی را برای آنان رایگان می‌نمایند.

ارتباط بین سردبیر و صاحب امتیاز نشریات پزشکی

سردبیران در رده‌ی امور یک مجله و صاحبان امتیاز مجله هر دو دارای هدف مشترکی هستند. این هدف، موفقیت مجله در ایفای نقش‌های مورد نظر است. مسئولیت اصلی یک سردبیر اطلاع‌رسانی و آموزش به مخاطبین، با در نظر داشتن صحت و اهمیت مقالات مجله و نیز حفاظت از انسجام و کیفیت مقالات و فرآیندها و ارتقاء سطح کمی و کیفی آن‌ها می‌باشد. صاحبان امتیاز، سیاست‌ها و ارزش‌های اساسی سازمان‌های خود را دنبال می‌نمایند و در قبال همه‌ی جنبه‌های انتشار یک مجله مسئولیت دارند برای مثال می‌توان به مسئولیت پرسنل، بودجه و سیاست‌های بازرگانی اشاره نمود. ارتباط بین سردبیر و صاحب امتیاز باید بر اساس احترام و اعتماد متقابل باشد و حدود وظایف و اختیارات و مسئولیت‌های یکدیگر را بشناسند و آن را بپذیرند. هر چالش و مشکلی در این مسیر موجب برهم خوردن انسجام، شهرت و آبروی مجله شده و مانع از موفقیت‌های مالی آن می‌گردد.

در زیر راهکارهایی ارائه شده‌است که حدود وظایف و مسئولیت سردبیر و صاحب امتیاز را حفظ می‌کنند.

۱. همه‌ی شرایط همکاری سردبیر، شامل؛ حدود وظایف، مسئولیت‌ها، گزارش روابط، انتصاب‌ها و نحوه‌ی رفع چالش‌ها قبل از امضای قرارداد و به‌کارگیری وی باید به وضوح مشخص شده و به‌صورت مکتوب ارائه شود. شرایطی که آزادی عمل به سردبیر می‌دهند، برای اطلاع مخاطبین باید در مجله چاپ یا در سایت درج گردد.
۲. سردبیر باید نسبت به تعیین محتوای مجله آزادی عمل کامل داشته و به عبارت دیگر سردبیر نباید هیچ‌نوع وابستگی داشته‌باشد. محتوای مجله را مقالات پژوهشی اصلی، گزارش‌ها و اخبار علمی تشکیل می‌دهند، خواه این محتوا به‌صورت الکترونیک و خواه به شکل چاپی منتشر شوند. صاحب امتیاز نباید هیچ نوع دخالتی چه

- به صورت مستقیم و چه به صورت غیرمستقیم با ایجاد شرایط خاص برای تغییر در تصمیم‌های سردبیر، در ارزیابی، انتخاب یا داوری مقالات داشته‌باشد.
۳. تصمیم‌های سردبیر صرفاً باید بر مبنای اعتبار فعالیت پژوهشی و اهمیت آن برای مخاطبین شکل گیرد و نه بر اساس سیاست‌ها و موفقیت‌های بازرگانی و اقتصادی صاحب امتیاز. سردبیر باید برای انتشار مقالات آزاد بوده و در قبال آن نیز مسئولیت‌پذیر باشد. انتشار مقالات باید بدون واژه‌ها و چالش بین نتایج پژوهش و اهداف صاحب امتیاز انجام شود. برای حفظ این جایگاه سردبیر باید توصیه‌های گسترده‌ای را از داوران، همکاران و پرسنل سردبیری، هیئت تحریریه و مخاطبین درخواست و طلب نماید.
۴. سردبیر باید عملیاتی را اختیار کند که تصمیم‌ها را در قبال حجوم و مداخله‌های اقتصادی و تجاری، سازمانی و همچنین علایق شخصی خود و دیگران، استوار و غیرقابل نفوذ کند. این عملیات باید به طور واضح و روشن شرح داده شود و در مجله نیز منتشر گردد.
۵. صاحب امتیاز می‌تواند سردبیر را استخدام یا اخراج کند. اخراج باید به دلایل محکم و اساسی مانند موارد زیر باشد؛ رعایت نکردن اصول اخلاقی و فردی (مبادرت به جرم) که مانع از حفظ فضای اعتماد گردد، شرایطی که ناشی از تصمیم‌گیری نادرست سردبیر باشد، اختلاف در مورد جهت‌گیری و خط مشی طولانی‌مدت مجله. موقعیت‌های دیگری نیز می‌تواند مانع از تداوم همکاری بین سردبیر و صاحب امتیاز شود که از این جمله می‌توان به فقدان تفاهم و اعتماد بین این دو اشاره نمود. قطع همکاری بین سردبیر و صاحب امتیاز باید کاری سنجیده بوده و پس از مشورت‌های لازم با مسئولین رده‌بالای سازمان و با آرامش کامل تحقق یابد.
۶. تعریف محدوده‌ی آزادی عمل سردبیر بسیار دشوار است. او باید قادر باشد که با مسئولیت‌پذیری لازم هر آنچه که لازم و مناسب است را منتشر سازد و صاحب امتیاز نباید به این موضوع این‌گونه توجه کند که اختیارات و قدرت به دست سردبیر افتاده است و او یک‌ه‌تاز مجله است. سردبیر نیز نباید به شکلی عمل کند که به اهداف اساسی و ارزش‌های بنیادین صاحب امتیاز و سازمان وی خدشه‌ای وارد شود.
۷. سردبیر باید گزارش‌های خود را به بالاترین مقام مسئول سازمان صاحب امتیاز بدهد، نه به مدیر اجرایی آن سازمان. تصمیم‌گیری در مورد اشتغال سردبیر باید توسط بالاترین مقام مسئول سازمان صاحب امتیاز با توجه و نگاهی باز به نظرات همه‌ی صاحب‌نظران و بخش‌های مرتبط صورت گیرد. بعضی از سازمان‌ها شورایی را برای تصمیم‌گیری‌های اساسی در زمینه‌ی اداره‌ی مجله تشکیل می‌دهند که البته سردبیر و صاحب امتیاز هر دو باید نقش مهم و پایه‌ای در این شورا داشته‌باشند. کار و فعالیت چنین شورایی باید به روشنی توضیح داده شود و به اطلاع عموم برسد.

۸. یک سردبیر باید در برابر فشارهایی که موجب شود اصول ذکر شده را در مجله بر هم بزند، مقاومت نماید حتی اگر به قیمت از دست دادن جایگاه و موقعیت خود تمام شود. در صورتی که سردبیر در جریان تخطی و تخلفی قرارگیرد، موظف است که جامعه‌ی پزشکی، دانشگاهی و افکار عمومی را نسبت به این موضوع آگاه سازد.